

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

Ι. Σ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Γεν. Διευθυντού του Κοινοφελούς Ταμείου

ΤΟ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΤΑΜΕΙΟΝ

Η

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

1913

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— ΧΑΝΙΩΝ —

Λογ. έριθ. 18415

Χρονολ. Εισαγ. 18.10.1962

Ειδικότης Ομιον. Κριτικ.

Αριθ. 3389 / ΠΑΠ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

Ι. Σ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Γεν. Διευθυντού του Κοινοφελούς Ταμείου

ΕΛΕΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

1864 - 1936

ΤΟ

ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΤΑΜΕΙΟΝ

Η

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΛΕΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

1864 - 1936

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

1913

3547

1891

1891

26

ΤΟ ΚΟΙΝΟΦΕΛΕΣ ΤΑΜΕΙΟΝ

Μελέτη Ι. Σ. Παπαδάκη
(Διευθυντοῦ τοῦ Κοιν. Ταμείου)

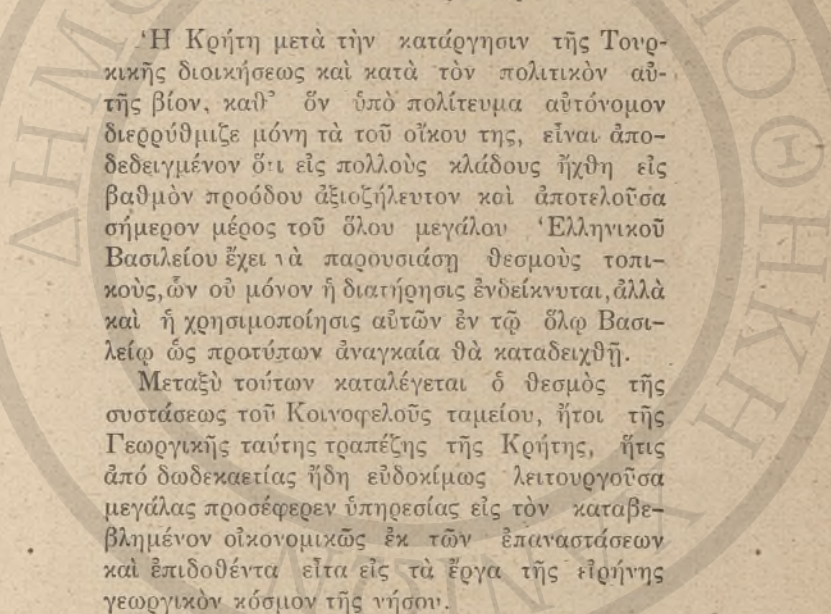
ΤΙ ΗΤΟ ΑΛΛΟΤΕ. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ.
ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ ΤΩΡΑ.

Ἡ ἱστορία του. Ἡ πρώτη ἕδρα
αὐτοῦ ἐπὶ τουρκίας.

Ἡ Κρήτη μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως καὶ κατὰ τὸν πολιτικὸν αὐτῆς βίον, καθ' ὃν ὑπὸ πολίτευμα αὐτόνομον διεκρῦθη μόνη τὰ τοῦ οἴκου της, εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι εἰς πολλοὺς κλάδους ἤχη εἰς βαθμὸν προόδου ἀξιοζήλητον καὶ ἀποτελοῦσα σήμερον μέρος τοῦ ὅλου μεγάλου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἔχει γὰρ παρουσιάσῃ θεσμοὺς τοπικοὺς, ὧν οὐ μόνον ἡ διατήρησις ἐνδείκνυται, ἀλλὰ καὶ ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν ἐν τῷ ὅλῳ Βασιλείῳ ὡς προτύπων ἀναγκαῖα θὰ καταδειχθῇ.

Μεταξὺ τούτων καταλέγεται ὁ θεσμὸς τῆς συστάσεως τοῦ Κοινοφελοῦς ταμείου, ἥτοι τῆς Γεωργικῆς ταύτης τραπέζης τῆς Κρήτης, ἥτις ἀπὸ δωδεκαετίας ἤδη εὐδοκίμως λειτουργοῦσα μεγάλας προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὸν καταβεβλημένον οικονομικῶς ἐκ τῶν ἐπαναστάσεων καὶ ἐπιδοθέντα εἶτα εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης γεωργικὸν κόσμον τῆς νήσου.

Ἄλλ' ἐνῶ τοπικῶς εἶναι γνῶσις καὶ πανθολογουμένη ἡ ἐπωφελὴς δράσις τοῦ τραπέζητικοῦ τούτου ἰδρύματος, τὸ ἔξωτερικὸν καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀκόμη ἀγνοοῦσι τὰ κατ' αὐτό, εἶτε διότι ὁ κύκλος τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ περιορίζεται [ἐν τῷ τόπῳ] διότι ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ

δίδει τὴν ἰδέαν ἀγαθοεργοῦ τοπικοῦ ἰδρύματος.

Διὰ τοῦτο καὶ διότι ἡ παροῦσα πραγματεία σκοπὸν ἔχει οὐ μόνον νὰ γνωρίσῃ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν πολιτικὸν καὶ χρηματιστικὸν κόσμον τί εἶναι ἡ τράπεζα αὕτη, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποδείξῃ πῶς πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἤδη, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προταχθῶσι σημειωματικῶς τινὰ περὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ.

Τὸ Κοινωφελὲς ταμεῖον δὲν εἶναι ἕξ ἀρχῆς δημιουργημα τῶν χρόνων τῆς αὐτονόμου καταστάσεως τῆς Κρήτης· ἐκληρονομήθη ἀπὸ τὴν προκάτοχον τουρκικὴν διοίκησιν, ἀλλ' ἐν καταστάσει τοιαύτῃ, ἣτις ἐνεδείκνυε μᾶλλον τὴν ἀποποίησιν τοιαύτης κληρονομίας. Ἡ πεποίθησις οὐχ' ἦτο, ὅτι ἐν τῷ ὄργανῳ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν πάντων θὰ ἐξευρίσκετο τρόπος νὰ περισυλλεγῶσι καὶ τὰ συντρίμματα τοῦ ἰδρύματος ἐκείνου, ὅπερ εἶχε σκιωδῶς πρότερον τὴν ιδιότητα γεωργικοῦ πιστωτικοῦ καταστήματος καὶ ἡ ἐπιβεβλημένη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν μέριμνα περὶ προστασίας καὶ εὐημερίας τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ, δὲν ἀφήκεν ἀπαράτηρον καὶ τὸ καπνίζον τότε ἐρείπιον τοῦ Κοινωφελοῦς ταμείου. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ τόπου ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατ' αὐτὸ καὶ ἰδοῦσα, ὅτι διεσῴζετο ὕλικὸν ἱκανὸν πρὸς θεμελίωσιν ἕξ ἀρχῆς, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπέτυχε παραδώσασα τότε εἰς τὴν νέαν Κρήτην μίαν γεωργικὴν τράπεζαν, ἣτις προωρίζετο ἕκτοτε νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν σημερινὴν μεγάλην Ἑλλάδα.

Πρωτότυπος καὶ περίεργος ἦτο ὁ τρόπος τῆς συστάσεως τοῦ Κοινωφελοῦς ταμείου ἐπὶ Τουρκίας· οὔτε δημόσιον χρῆμα ἀπετέλεσε τὰ πρῶτα αὐτοῦ κεφάλαια, οὔτε μέτοχοι. Τὰ συνεισέφερε καὶ τὰ ἀπετέλεσεν ὁ ἰδρῶς τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ,

τοῦ ὁποίου δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἦτο καὶ εἶναι κτῆμα διὰ τὸν λόγον τοῦτον.

Ἴσως θεωρηθῶ παραδοξολογῶν διὰ τὸν χαρακτηρισμόν, ὃν δίδω εἰς τὴν ἀρχικὴν ὑπόστασιν τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου καὶ εἰς τὴν προέλευσιν τῶν ἀρχικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων. Πρὸς ἐξήγησιν παραθέτω ἀμέσως περικοπὴν τοῦ τουρκικοῦ φερμανίου, ὅπερ κατὰ τὸ ἔτος 1868 ἔθετε τὴν βᾶσιν τῆς ἰδρύσεως τοῦ καταστήματος καὶ ἔλπίζω, ὅτι θάεῦρω τοὺς συμφωνοῦντας μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ὅτι ἡ Γεωργικὴ αὕτη Τράπεζα τῆς Κρήτης μοναδικὸν μέτοχον ἔχει τὸν Κρητικὸν λαόν.

Ἴδου ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ φερμανίου ἐκεῖνου:

« . . . . Αἱ ζημίαι καὶ τὰ δυστηχῆματα, εἰς ἃ ὑπέπεσαν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Κρήτης, συνεπεία τῆς δυστηχῶς ἐν αὐτῇ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως (τοῦ 1866) κατέθλιψαν ἀληθῶς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἡμῶν καρδίαν. Ἐπιθυμοῦντες ἐπομένως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο νὰ διορθωθῇ ἡ τοιαύτη κατάστασις καὶ διὰ τῆς μελλούσης διοικήσεως τῆς νήσου νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐκ παντὸς τρόπου καὶ ἐξ ἴσου ἡ εὐτυχία ὅλων τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐνεκρίναμεν καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ χαρισθῇ ὅλον τὸ δέκατον (φόρος δεκάτης) ἀπὸ πάντων τῶν προϊόντων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐλαμβάνετο ἀπὸ 1 Μαρτίου 1868 ἐπὶ δύο ἔτη καὶ τὸ ἡμισυ δέκατον διὰ ἕτερα δύο ἔτη, ὅπως τὸ οὕτω ληφθησόμενον κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα 2 ἔτη ποσὸν μὴ ἀποστελλόμενον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον, ἀφεθῇ εἰς τὸν τόπον διὰ τὰς ἐσωτερικὰς βελτιώσεις, τὰς ὁποίας ἤθελεν ἐγκρίνει ὡς μᾶλλον ὠφελίμους διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἢ ἅπαξ κατ' ἔτος συγκροτηθησομένη Γεν. συνέλευσις . . . . »

Ἐπὶ τῆς δωρεᾶς λοιπὸν ταύτης, ἦν ἐποιεῖτο ἡ Τουρκικὴ Ἑυβέρηνσις εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἦν ἀνευρίσκωμεν εἰς τὸν ὀργανικὸν νομὸν τῆς ῥήτης, ἔβασίσθη ἡ ἴδρυσις τοῦ Κοινωφελοῦς ταμείου καὶ ἐκ τοῦ ἀντικρύσματος τῶν δωρηθέντων ὡς ἄνω φόρων ἀπετελέσθη τότε τὸ πρῶτον κεφάλαιον αὐτοῦ διὰ δανείου τῆς ὀθωμανικῆς τραπέζης ἐκ λιρῶν τουρκίας 79681, ἧτις καὶ ἤξιωσε νὰ ὀνομασθῇ τὸ ἴδρυμα Κοινωφελὲς ταμεῖον, τουρκιστὶ Μενασαφι σεντιγι, ὡς ὀνομάζονται καὶ τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς νομαρχίαις τῆς Τουρκίας ὑπάρχοντα τότε τοιαῦτα ἴδρύματα, διότι τὰ συμφέροντα αὐτῆς θὰ παρεβλάπτοντο, λέγει, ἂν ὀνομάζετο Τράπεζα.

Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Κοινωφελοῦς ταμείου ἐν ἔτει 1901.

Τοιοῦτον τὸ ἐπὶ Τουρκίας ἴδρυθὲν Κοινωφελὲς ταμεῖον, ὅπερ ἐπὶ τριακονταετίαν ὄλην ἀνωμάλως λειτουργήσαν ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ τὰ ἀρχικὰ του κεράλαια ἐσημείωσε στασιμότητα καὶ ζημίας ἀναλόγους πρὸς τὴν τότε διοικητικὴν κατάστασιν παρεξέκλινε τελείως τοῦ προορισμοῦ του καὶ τέλος παρεδόθη τὸ κεντρικὸν αὐτοῦ γραφεῖον εἰς τὰς φλόγας τῆς ἱστορικῆς πυρπολήσεως τῶν Χανίων ἐν ἔτει 1897.

Ἡ ἀποκατασταθεῖσα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν Κρήτην παρελάμβανε τότε τὸ μὲν κεντρικὸν γραφεῖον ὡς τέφραν, τὰ δὲ ὑποκαταστήματα αὐτοῦ ἐν ἀνωμάλῳ καταστάσει λόγῳ τῆς προηγηθείσης ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαχειρίσεως ἐπὶ τουρκικῆς διοικήσεως. Ὅλίγα γραμμᾶτια ἡμικεκαυμένα διασωθέντα τυχαίως ἐντὸς σιδηροῦ κιβωτίου, ἐν χρυσοῦν εἰκοσόφραγκον καὶ τρία τάλληρα σχήματος ἡμισελήνοειδοῦς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς, ἦσαν τὰ μόνα λεί-

ψανα τοῦ Κεντρικοῦ καταστήματος τῆς Τραπεζῆς ἐκείνης. Τὰ βιβλία καὶ οἱ τίτλοι αὐτοῦ εἶχον ἀποτεφρωθῆ, τὰ δὲ ἐν τοῖς συμβολαιογραφείοις ἀντίγραφα αὐτοῦ εἶχον ἐπίσης καταστραφῆ, διότι καὶ τὰ συμβολαιογραφεῖα ἐπυρπολήθησαν τότε.

Τοῦτο δὲν ἀπεθάρρυνε τοὺς ἀσχοληθέντας εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ἰδρύματος, ἡ ἰδέα, ὅπως συγγωνευθῆ πρὸς τὴν ἰδρυθεῖσαν Τράπεζαν Κρήτης δὲν ἐρριζοβόλησε, διότι ἡ ὑπαρξὶς αὐτοτελοῦς Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἐθεωρήθη ἐπιωφελεστέρα, ὡς ὁ χρόνος ἀπέδειξε, καὶ τὰ ὑποθηκοφυλακεῖα συνέτρεξαν τὸ δυσχερὲς, ἀλλ' ἐπίμονον ἔργον τῆς ἀναδιοργάνωσεως ἐλλείπει παντός ἄλλου μέσου πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ὀφειλετῶν τοῦλάχιστον τοῦ ἐξαφανισθέντος ἰδρύματος. Ἐκ τῶν βιβλίων τῶν ὑποθηκῶν συνελέγησαν τὰ ὀνόματα τῶν ὀφειλετῶν καὶ τὰ δικαστήρια ἐπελήφθησαν τοῦ ἔργου τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως καὶ ἐξακριβώσεως τῶν ὀφειλομένων, οὕτως ὥστε ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος τὸ πρόβλημα ἐλύθη καὶ τὸ Κοινοφελὲς Ταμεῖον ὡς Γεωργικὴ πλέον Τράπεζα μὲ ὄργανισμὸν τραπεζητικὸν ἤνοιγε τὰς πύλας αὐτοῦ εἰς τὸν γεωργικὸν κόσμον ἐν ἔτει 1901.

Τὸ ποσὸν οὐχ' ἦττον τῶν κεφαλαίων, μὲ τὰ ὅποια ἤρχετο τῶν ἐργασιῶν τῆς τοιαύτης Τραπεζῆς ἐκ δραχμ. ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου περίπου καὶ οὐχὶ ἐκκαθαρισμένων πάντων κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἦτο βεβαίως ἀνεπαρκὲς διὰ τὰ ἀντιμετωπίσει τὰς ἀνάγκας τῶν γεωργῶν τῆς Κρήτης, ἀφοῦ μάλιστα τὸ ποσὸν ἐκάστου γεωργικοῦ δανείου ὠρίζετο κατὰ τὸ καταστατικὸν εἰς δραχμὰς 1,000, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν συνθηκῶν, ὑφ' αἷς εὗρισκοντο τότε οἱ γεωργοὶ ὡς ἐκ τῶν καταστροφῶν τῶν ἐπαναστάσεων. Τὸ δεδο-

μένον ἤδη τῇ Τραπεζῇ Κρήτης προνόμιον τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων ἀπέκλειε τὴν δι' ὁμοίου τρόπου αὐξησιν τῶν ἀνεπαρκῶν κεφαλαίων τῆς γεωργικῆς ταύτης Τραπεζῆς, πᾶς δὲ ἄλλος τρόπος αὐξήσεως αὐτῶν ἦτο δυσχερῆς ἢ ἀδύνατος διὰ πολιτείαν νεωστὶ ἰδρυομένην.

Ἐπέτυχον τότε ὡς Διευθυντῆς τοῦ καταστήματος νὰ καταβληθῶσιν εἰς τὸ Κοινωφ. Ταμεῖον λόγῳ δανείου ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐκ τῆς ἐκ 4,000,000 προκαταβολῆς τῶν τεσσάρων Προστατίδων Μεγάλων Δυνάμεων, αἵτινες νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ Δημόσιον ταμεῖον χρεωλυτικῶς ἐντὸς τριακονταετίας ὑπολογισθέντος τοῦ τοκοχρεωλυσίου εἰς 100,000 δραχ. ἔτησίως καὶ οὕτω τὰ κεφάλαια αὐτοῦ συνεποσώθησαν ἀμέσως εἰς τρία καὶ ἥμισυ περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Μὲ τὰ κεφάλαια ὅθεν ταῦτα ἦρξατο τὸ Κοινωφελὲς ταμεῖον τῶν ἐργασιῶν του καὶ ὑπὸ κανονισμὸν ἐπιτρέποντα, ὅπως τὰ καθαρὰ αὐτῶν κέρδη χρησιμεύσωσι πρὸς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ διατιθεμένου πρὸς ὄν καὶ τὰ κεφάλαια σκοπὸν, ἠδυνήθη τοῦτο ἐντὸς δωδεκαετίας νὰ ἀναβιβάσῃ τὰ κεφάλαιά του εἰς πέντε καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια δραχμ. παρ' ὅλας τὰς δυσχερείας, αἷς συνήντησε κατὰ τὴν σταδιοδρομίαν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν γέαν περίοδον τῆς ἀναδιοργανώσεώς του, ὡς ἐκ τῶν παρεμπιπτουσῶν ἐκάστοτε ἀνωμάλων περιστάσεων, ἄνευ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ὀλοίων τὰ κεφάλαια αὐτοῦ θὰ ἐκινουῖτο κανονικώτερον καὶ θὰ ἀνεβιβάζοντο σήμερον εἰς πολλῶν μεγαλείτερον ποσόν, ἴσως καὶ εἰς τὸ διπλάσιον τῶν ἀρχικῶν τοιούτων.

Ὁ ὀργανισμὸς καὶ τὸ δανειστικὸν σύστημα τοῦ Καταστήματος.

Ὁ ὀργανισμὸς τοῦ Κοινοφελούς Ταμείου ὀρίζει ὡς σκοπὸν αὐτοῦ τὴν ἐμφύχωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς ἐν Κρήτῃ γεωργίας τῆς γεωργικῆς βιομηχανίας καὶ κτηνοτροφίας καὶ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιδιώκει διὰ τῆς παροχῆς ἐντόκων δανείων ἀπλῶν ἢ χρεωλυτικῶν.

Εἶναι λοιπὸν τὸ σημερινὸν Κοινοφελὲς Ταμεῖον καθαρῶς Γεωργικὴ Τράπεζα κτηματικῆς πίστεως ἣτις διὰ τὴν ἱστορίαν διετήρησε τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἐπωνυμίαν, τὰ δάνεια αὐτῆς ἐξασφαλίζει δι' ὑποθήκης ἀκινήτων καὶ λαμβάνει χάριν τοῦ σκοποῦ τῆς μέτριον τόκον 6 0)0 ἔτησίως.

Εἴπομεν ἐν ἀρχῇ ὅτι ἔνεκα τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἐπρόκειτο νὰ λειτουργήσῃ ἐν Κρήτῃ τοιοῦτον ἴδρυμα, ἔνεκα τοῦτέστι τῆς καταστροφῆς τῶν ἀγροτικῶν κτήσεων ἐκ τῶν ἐπαναστάσεων, τῶν ὑποχρεώσεων αἵτινες ἐβάρυνον τοὺς γεωργοὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐξ ἰδιωτικῶν δανείων, τὸ πλεῖστον τοκογλυφικῶν, καὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἡ καλλιέργεια καὶ βελτίωσις τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων ἐπιτευχθῇ τὸ ταχύτερον, τὸ ποσὸν ἐκάστου δανείου ὠρίσθη εἰς δραχ. 1,000 ἀποδοτέας εἰς μακρὰν χρεωλυτικὴν περιόδον καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει αὕτη ὀλίγον τῶν κυρίως γεωργικῶν τραπεζῶν, αἵτινες σκοποῦσιν ἰδίως τὸ προσπορίζειν ὑπὸ βραχείας προθεσμίας τοῖς γεωργοῖς μικρὰς προκαταβολὰς πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐτησίως ἀνανευμένης καλλιέργειας. Διὰ τοῦτο, λόγῳ τῆς παροχῆς τοῦτέστι μεγάλου σχετικῶς δανείου, ἡ Γεωργικὴ τράπεζα τῆς Κρήτης ἐπεζήτησε τὰς ἀσφαλείας αὐτῆς εἰς τὴν ὑποθήκην ἀκινήτων κτήσεων καὶ οὐχὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ἀσυγκομίσεων

καρπῶν, κτηνῶν, λιπασμάτων κλπ., ἢ διὰ τοῦ προσωπικοῦ ἀξιοχρέου τῶν γεωργῶν ἐξασφάλισιν τοῦ δανείου, ληφθέντος ἐξ ἄλλου ὑπ' ὄψει ὅτι αἱ δανεῖζουσαι κατὰ τὸ τελευταῖον σύστημα τραπέζαι σπανίως ἐπιτυγχάνουσι καὶ οὐδέποτε παρέχουσι τὰς ἐγγυήσεις καὶ ἀσφαλείας τῶν εἰς τὴν κτηματικὴν πίστιν στηριζομένων.

Δὲν ἠδύνατο οὐχ' ἦττον νὰ παρίδῃ καὶ τὴν ἀνάγκην μικροδανείων ἐτησίας καλλιέργειας καὶ ἵνα μὴ δεσμευῇ ὁ γεωργὸς εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀκίνητον αὐτοῦ κτῆσιν διὰ μικρὸν δάνειον 100 ἢ 200 δραχμῶν, περιέλαβεν εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς καὶ δάνεια στηριζόμενα εἰς τὸ προσωπικὸν ἀξιοχρέων τῶν γεωργῶν (credit agricole personnel) δανείζουσα διὰ τοιαύτην αἰτίαν μέχρι δραχμῶν 200 καὶ ὑπὸ προθεσίαν ἐξ μηνῶν διὰ τῆς ὑπογραφῆς δύο πιστοῦχων τῆς τραπέζης ἐκ τῶν γαιοκτημόνων ἐκάστης ἀγροτικῆς περιφερείας καὶ διαθέτουσα εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δανείων ποσὸν ἐν ὅλῳ (somme globale) μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 20)100 τῶν κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς.

Αἱ παρεχόμεναι τῇ τραπέζῃ ἀσφάλεια εἰς τὰ χρεωλυτικὰ δάνεια ἐξασφαλίζουσι τελείως αὐτήν, καθόσον ἡ παρεχομένη ὑποθήκη πρέπει νὰ ἔχῃ ἀξίαν ἀγοραίαν τριπλασίαν τουλάχιστον τοῦ χορηγουμένου δανείου καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐπιδιώκεται πάντοτε τὸ τετραπλάσιον ἢ καὶ πλεόν πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν μειουμένου ἀναλόγως τοῦ αἰτουμένου δανείου, τὸ δὲ χρεωλυτικὸν σύστημα ὑπὸ τὸ ὁποῖον δανεῖζῃ ἢ τράπεζα οὐ μόνον εὐκολύνει μεγάλως τὸν γεωργὸν ἀλλὰ καὶ συντρέχει εἰς τὰς ἀσφαλείας διὰ τῆς κατ' ἔτος ἐλαττώσεως τοῦ ὀφειλομένου κεφαλαίου.

Τὸ χρεωλυτικὸν σύστημα τῆς τραπέζης εἶναι τὸ ἑξῆς:

Ἡ προθεσμία τῆς ἀποσβέσεως χρεωλυτικοῦ δανείου δύναται νὰ ὀρισθῇ κατὰ τὸν ὀργανισμόν εἰς 20 τὸ πολὺ, ἔτη ἂν καὶ αὕτη ὀρίζεται συνήθως εἰς μικρότερον χρόνον ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τοῦ γεωργοῦ. Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψει δεκαετῆ χρεωλυτικὴν ἀπόσβεισιν ὁ δανειζόμενος 1,000 δραχμὰς ὀφείλει νὰ ἐξοφλήσῃ ταύτας εἰς δέκα ἔτησίαις δόσεις πληρῶνων κατ' ἔτος τὸ δέκατον τοῦ κεφαλαίου καὶ τὸν τόκον 6)00 τοῦ ὀφειλομένου κεφαλαίου. Τοιοῦτοτρόπως ἅμα τῇ λήξει τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ δανεισμοῦ θὰ πληρώσῃ 6)00 διὰ τὸ ἀρχικὸν δάνειον καὶ 100 δραχ. ἐκ τοῦ κεφαλαίου, κατὰ τὴν λήξιν τοῦ δευτέρου ἔτους 6)00 ἐπὶ τοῦ ὀφειλομένου κεφαλαίου ἐκ δραχ. 900 καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, οὕτως ὥστε τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς χρεωλυσίας δὲν ἔχει νὰ πληρώσῃ παρὰ τὸ ὑπολειπόμενον δέκατον τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου ἧτοι δραχ. 100 καὶ τὸν τόκον τῶν 100 τούτων δραχμῶν, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται εἶναι ἐνήμερος καὶ ἀκριβῆς εἰς τὰς πληρωμὰς του.

Δύναται τις νὰ φαντασθῇ σύστημα δανεισμοῦ ἀπλούστερον, εὐεργετικώτερον καὶ ἀνακουφιστικώτερον διὰ τὸν γεωργόν, ὅστις πληρώνει τόκον κατὰ κλίμακα ἐλαττωμένου κατ' ἔτος κεφαλαίου, μὴ ὑπερβαίνοντα ποτὲ τὸ καθωρισμένον ὄριον 6)00 χωρὶς ἀνατοκισμοὺς ἢ τόκους ὑπερημερίας;

Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ προκόψῃ τράπεζα ὑπὸ τοιοῦτους δανεῖζουσα ὄρους καὶ νὰ μὴ σημειώσῃ τοιαύτην εὐεργετικὴν ἐν τῷ τόπῳ δράσιν λύσασα τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ἀνακουφίσεως τοῦ γεωργικοῦ κόσμου, τῆς ἀπαλλα-

γῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τοκογλυφίας καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς καλλιεργείας τοῦ τόπου ἐν βαθμῶ, ἐννοεῖται, πάντοτε ἀναλόγῳ πρὸς τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὸν προορισμὸν αὐτῆς κεφάλαια;

Εἶναι ἀρκετὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅπως καταδειχθῆ ὁ εὐεργετικὸς προορισμὸς καὶ ἡ ἐπωφελῆς δρασὶς τῆς Γεωργικῆς τραπέζης τῆς νήσου καὶ δὲν δύναται παρὰ τὰ θεωρηθῆ εὐτυχῆς ὁ γεωργικὸς αὐτῆς πληθυσμὸς τοιοῦτον ἔχων ἄσυλον. Ἐλέχθη, ὅτι καὶ ἡ Τράπεζα ἐξυπηρετοῦσα οὕτω τὸν τόπον εἶναι ἠσφαλισμένη ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτῆς ἅτε ἔχουσα εἰς ὑποθήκην κτήματα ἀξίας τετραπλασίας τοῦλάχιστον τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ καὶ διαθέσει κεφαλαίων αὐτῆς, ἀλλὰ προβάλλεται δικαίως τὸ ἐρώτημα ποῖος ὁ τρόπος τῆς ἐξακριβώσεως, ἂν αἱ ὑποθηκικαὶ ἀσφάλειαι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς προσφέροντας αὐτάς, ὅποτε καὶ μόνον βεβαίως ἡ Τράπεζα δύναται νὰ στηριχθῆ ἐπ' αὐτῶν, ἀπηλλαγμένη τῶν κινδύνων ἐκνικήσεων καὶ διεκδικήσεων.

Τὸ παραμένον ἔτι ἄλυτον εἰς πολλὰς χώρας ἕτερον πρόβλημα τοῦ καταρτισμοῦ κτηματολογίου δὲν ἐλύθη ἀτυχῶς οὔτε ἐν Κρήτῃ καὶ μία κτηματικῆς πίστεως Τράπεζα προσέκρουε τῷ λόγῳ τούτῳ πρὸ δυσχερείας, καίπερ ὑπαρχόντων τακτικῶν ὑποθηκοφυλακείων. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐξευρεθῆ τρόπος ἐξακριβώσεως τῆς κυριότητος εἰς περιπτώσιν, καθ' ἣν ἢ δὲν ὑπῆρχον τίτλοι ἢ οἱ ὑπάρχοντες δὲν ἀπεδείκνυσαν τὴν ἐπὶ τῶν ὑποθηκευομένων κτημάτων κυριότητα τῶν αἰτούντων νὰ δανεισθῶσι καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη διὰ τοῦ καταρτισμοῦ ἐκτιμητικῶν ἐπιτροπειῶν, μιᾶς ἢ πλειόνων ἐν ἐκάστῳ δήμῳ. Τὰ μέλη τῶν ἐπιτροπειῶν τούτων ἐκλεγόμενα μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐπολήπτων καὶ εὐορωτέρων κατοίκων τοῦ χωρίου, τῇ ὑποδείξει τοῦ

Δημάρχου καὶ εἰρηνοδίκου καὶ ἀντικαθιστά-
μενα ἀνά τετραετίαν ἀναλαμβάνουσιν ὑποχρέω-
σιν ἀέναντι τοῦ καταστήματος δι' ὄρκου
καὶ εἰσινάστικῶς ὑπεύθυνα εἰς ἀποζημίωσιν διὰ
πᾶσαν ἐκ ψευδοῦς αὐτῶν πιστοποιήσεως, ὅσον
ἀφορᾷ τὸν νόμιμον λόγον, ἐφ' οὗ στηρίζεται τὸ
τῆς κυριότητος δικαίωμα ἢ τὸν ὄρισμόν τῆς ἀξί-
ας τοῦ κτήματος, προκύψουσιν ζημίαν.

Τὸ σύστημα τοῦτο κατδείχθη ἐν τῇ ἐφαρμο-
γῇ τελειῶς καὶ ἀσφαλῶς ἐξυπηρετήσαν τὴν τρά-
πεζαν εἰς τὸ οὐσιῶδες τοῦτο κεφάλαιον καὶ ἐν
τῇ δωδεκαετῇ σταδιοδρομίᾳ αὐτῆς οὐδέποτε
παρουσιάσθη περίπτωσις ψευδοῦς πιστοποιή-
σεως. Ἡ λαμβανομένη ἐξ ἄλλου πρόνοια, ὅπως
τίθενται εἰς πρώτην ὑποθήκην κτήματα τετρα-
πλασίας τοῦλάχιστον ἀξίας τοῦ ποσοῦ τοῦ χορη-
γουμένου δανείου, ἢ πιστοποιήσις τοῦ ὑποθη-
κοφυλακείου περὶ τῆς πρώτης θέσεως τῆς ὑπο-
θήκης καὶ περὶ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐγ-
γραφῆς αὐτῆς δὲν ἐγένετο ἐτέρα πρᾶξις ὑποθηκεύ-
σεως, μεταβιβάσεως ἢ προσημειώσεως ἐπὶ τῶν
ἐνυποθήκων κτημάτων, ἀσφαλίζουσι τὰ δάνεια
αὐτῆς κατὰ παντὸς κινδύνου.

Τὸ Κοινωφελὲς ταμεῖον ἐξυπηρετεῖ τὰς ἀνάγ-
κας τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου διὰ
τοῦ κεντρικοῦ αὐτοῦ καταστήματος ἐδρεύοντος
ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ τεσσάρων ὑποκαταστη-
μάτων, ἐνὸς ἐν τῇ ἔδρᾳ ἐκάστου νομοῦ, τὰ δὲ
κεφάλαια αὐτοῦ εἰσι διανεμημένα μεταξὺ τῶν
καταστημάτων ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκά-
στου νομοῦ. Παρ' ἐκάστῳ καταστήματι ὑπάρ-
χει διοικητικὸν Συμβούλιον ἐξ ἀνωτέρων ὑπαλ-
λήλων, ὅπερ χρησιμεύει ὡς συμβουλευτικὸν τῶν
Διευθύνσεων καὶ ἐποπτικὸν τῆς διαχειρίσεως
αὐτῶν.

Τὸ λογιστικὸν αὐτοῦ σύστημα εἶναι ἐκ τῶν

τελειοτέρων, βάσιν ἔχον τὴν δι' ἡμερησίων καὶ μηνιαίων λογιστικῶν καταστάσεων ἐξακριβῶσιν τοῦ ὀρθοῦ τῶν ἐγγραφῶν καὶ τῆς κανονικῆς ἐν γένει λειτουργίας τῆς λογιστικῆς ὑπηρεσίας, ὃ δὲ προϋπολογισμὸς, ὁ ἰσολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς αὐτοῦ ἐγκρίνονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἀσκεῖ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἰδιαίτερον ἔλεγχον. Οἱ βλάλληλοι αὐτοῦ διορίζονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ βάσει προσόντων, ἀλλὰ φειδῶ ἀδικαιολόγητος τοῦ νομοθέτου ἔχει ὄρισει ἀτυχῶς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς ὄριον πολὺ κατώτερον τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν κίνησιν τραπεζητικῆς μηχανῆς τοιαύτης δυνάμεως, οὕτως ὥστε τράπεζα διαχειριζομένη πέντε καὶ ἡμισυ ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐξυπηρετεῖται δι' εἴκοσι καὶ μόνον ὑπαλλήλων ἀσχολουμένων πέντε διὰ τὴν ὅλην ὑπηρεσίαν τοῦ κεντρικοῦ καὶ δέκα πέντε διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τεσσάρων ὑποκαταστημάτων.

Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων, τοῦ τρόπου τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἀμοιβῆς αὐτῶν ὁ ὄργανισμὸς τοῦ καταστήματος παρουσιάζει τρωτὰ τινα, λαμβανομένου μάλιστα ἐπ' ὄψει, ὅτι οὔτε μονιμότητος ἀπολαύουσιν οὗτοι, οὔτε διὰ συντάξεως ἐξασφαλίζονται.

Καίτοι τελευταίως ἐγένοντο τροποποιήσεις τινὲς τοῦ καταστατικοῦ τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς, ὡς ὁ ὑποβιβασμὸς τοῦ ποσοῦ τῶν ἐνυποθήκων δανείων εἰς δραχ. 500 μόνον κατ' ἄτομον καὶ ἡ ἴδρυσις δικαστικοῦ τμήματος, προστεθέντων εἰς τὸ προσωπικὸν δύο νομικῶν συμβούλων παρὰ τῷ κεντρικῷ καταστήματι διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων αὐτοῦ καὶ ἐνὸς γραμματέως τοῦ δικαστικοῦ τμήματος παρ' ἐκάστῳ καταστήματι, οὐδεμία ἐν

τούτοις ἐλήφθη πρόνοια διὰ τὴν αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπηρετούντων τὴν τράπεζαν ὑπαλλήλων καὶ τὴν ἐξασφάλισιν αὐτῶν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, συμφώνως πρὸς τὰς προϋποθέσεις καὶ τὰς ἀξιώσεις τραπεζητικῆς ὑπηρεσίας.

Εἶπομεν ἄνωτέρω ὅτι τὰ κεφάλαια τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἀνέρχονται σήμερον εἰς πέντε καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο ἀνεβίβασε τὸ κατάστημα ἐντὸς δωδεκαετίας τὰ κεφάλαιά του διὰ τοῦ τοκοχρεωλυτικοῦ αὐτοῦ συστήματος καθ' ὃ αἱ καταβαλλόμεναι χρεωλυτικαὶ δόσεις τῶν ὀφειλετῶν αὐτοῦ καὶ οἱ τόκοι ἀνατοκίζονται δανειζόμεναι εἰς ἄλλους καὶ διὰ τῆς εἰς ἀποθεματικόν, χρησιμοποιοῦμενον δι' ὃν καὶ τὰ κεφάλαια σκοπὸν, μεταβίβασεως τῶν καθαρῶν αὐτοῦ κερδῶν.

Ἐκ τῆς τοιαύτης χρησιμοποίησεως τῶν καθαρῶν κερδῶν, τὸ κατάστημα μετέφερεν εἰς ἀποθεματικόν ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον ποσὸν ἔκ δραχμῶν 1,830,000.

Τὰ κέρδη αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 272,000 καὶ ἐπειδὴ αἱ δαπάναι διαχειρίσεως εἶναι σχετικῶς μικραί, τὸ εἰς ἀποθεματικὸν μεταφερόμενον καθ' ἔτος ποσὸν ἀνέρχεται κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη εἰς δραχμὰς 200,000 περίπου.

Τὰ διατεθειμένα συμφώνως τῷ ὀργανισμῷ τοῦ καταστήματος εἰς δάνεια ποσὰ κατανέμονται μεταξὺ 17,000 ὀφειλετῶν ἤτοι ἰσορίθμων γεωργικῶν οἰκογενειῶν, εἰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τοῦ καταστήματος εὐεργετομένων κανονίζεται ἀναλόγως τῆς κινήσεως καὶ τοῦ ἀναδανεισμοῦ τῶν τοκοχρεωλυσίων, οὐδέποτε κατερχόμενος τοῦ ὀρίου τούτου. Καὶ ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ

τῆς νήσου καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἔξαιρέση τοὺς γαιοκτῆμονας τοὺς μὴ ἔχοντας ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς συνδρομῆς τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εὐεργετικὴ δύναμις τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἐκτείνεται ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου καὶ μὲ αὐτὰ τὰ κεφάλαια, ἅτινα διαθέτει σήμερον αὕτη καὶ ὑπὸ τὰς περιστάσεις ἕς συναντᾷ.

Ἐν ὁμαλῇ καταστάσει πραγμάτων ἡ δρᾶσις αὐτῆς εἶναι μεγαλειτέρα· δὲν δύναται τις οὐχ' ἦττον νὰ θεωρήσῃ ἐπαρκῆ τὰ σημερινὰ αὐτῆς κεφάλαια, διὰ νὰ ἀνταποκρίνηται ἐξ αὐτῆ τελείως εἰς τὸν προορισμὸν τῆς, διὰ νὰ κυκλοφορῇ διαρκῶς χρήμα καὶ ὅταν αἱ περιστάσεις εἶναι ἀντίθεοι καὶ ὅταν σημειοῦνται ἄφορα ἔτη, αὐξήσεις τις τῶν κεφαλαίων αὐτῆς ἐνδείκνυται καὶ περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς τοιαύτης αὐξήσεως θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω.

Κλείων τὸ περὶ ὄργανισμοῦ καὶ τῆς δράσεως τῆς τραπέζης κεφάλαιον, ἀναγκαίαν θεωρῶ ἐπεξήγησίν τινα ἐν σχέσει πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν σημερινῶν κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦτο διὰ τὸν μελετήσοντα τὴν περιουσίαν αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ, ὅστις πρέπει νὰ γνωρίζῃ καὶ ἂν αὕτη ἔχη ὑποχρεώσεις καὶ ποίας.

Εἶπον ἐν ἀρχῇ ὅτι τὰ κεφάλαια τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου ἀπετελέσθησαν ἐκ τῶν ἐκκαθαρισθέντων κατὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν καταβληθέντων εἶτα λόγῳ δανείου ὑπὸ τοῦ Δημοσίου 2,000,000 δραχμῶν ἐκ τῆς προκαταβολῆς τῶν τεσσάρων Προστατίδων Μεγάλων Δυνάμεων.

Ἡ τοιαύτη αὐξήσις κατὰ δύο ἑκατομμύρια δίδει τὴν ἰδέαν ὑποχρεώσεως τῆς Τραπεζῆς με-

γάλης ἥτις ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ θὰ μειώσῃ τῷ λόγῳ τούτῳ τὴν περιουσίαν αὐτῆς, τὸ πρᾶγμα ὁμῶς δὲν ἔχει οὕτω καὶ ἰδοῦ διατί :

Τὸ Δημόσιον ἐδάνεισεν εἰς τὸ Κοινοφελές Ταμεῖον τὰ 2,000,000 πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τριάκοντα καὶ ἐν ἔτη διὰ τοκοχρεωλυσίου ὀρισθέντος εἰς Δραχ. 100,000 κατ' ἔτος καὶ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς καταβολῆς τοῦ τοκοχρεωλυσίου τούτου καθ' ὅς χρονικὰς περιόδους θὰ κατέβαλε καὶ τὸ Δημόσιον τὸ ἕκ δραχ. 200,000 τοκοχρεωλύσιον τοῦ ὅλου βαρύνοντος αὐτὸ δανείου ἕκ τῆς ρηθείσης προκαταβολῆς. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διὰ τὸ Δημόσιον δὲν ἤρξατο εἰσέτι ἡ χρεωλυτική ἀπόσβεσις καὶ συνεπῶς διὰ τὸ Κοινοφελές Ταμεῖον, καὶ ὅταν αὕτη ἀρχίσῃ ἢ ὑποχρέωσις τῆς τραπέζης οὐδόλως θὰ ἐπιρρεάσῃ τὰ κεφάλαια αὐτῆς, δεδομένου ὅτι τὸ ἕκ δραχ. 100,000 τοκοχρεωλύσιον θὰ πληρώνεται ἕκ τῶν κερδῶν αὐτῆς, ἅτινα ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη ἀναβιβάζονται σήμερον εἰς δραχμὰς 272,000 περίπου.

Συνεπῶς ἡ θεωρουμένη ὑποχρέωσις αὕτη τῆς Τραπεζῆς δὲν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιρρεάσῃ ποτὲ τὰ κεφάλαια αὐτῆς εἰς τὰ ὁποῖα τὰ δύο ἑκατομμύρια προστεθήσαν διὰ νὰ ἀποτείλωσι, κατὰ τὸν ἀνωτέρω συνδυασμὸν καὶ ἀπετέλεσαν πάγιον αὐτῆς τοιοῦτον.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς, εἰς ἃς ἀνάγεται καὶ τὸ ποριζόμενον κεφάλαιον ἕξ ἐντόκων καταθέσεων παρ' αὐτῆ, συμειῶ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ μεταβαλλόμενον αὐτὸ κεφάλαιον ἀνέρχεται εἰς 320,000.

Τὸ Κοινοφελές Ταμεῖον ὑπὸ τῆν νέαν κατάστασιν

Μετὰ δωδεκαετῆ βίον καὶ δρᾶσιν ὡς ἐξεθέσαμεν ἤδη, τὸ Κοινοφελές Ταμεῖον, παραδίδεται μετὰ τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸ ἐλευθέρως ἤδη

Μεγαλονήσου εις τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Κρήτη ἐν-
ουμένη σήμερον μετὰ τῆς μητρὸς της ἔχει τὴν
γεωργικὴν αὐτῆς Τράπεζαν παρεσκευασμένην
ὀργανικῶς ὅπως ἐξυπηρετήσῃ ἐπιτοπίως τὰς
ἀνάγκας τοῦ γεωργικοῦ κόσμου καὶ μόνον ἢ
ἀνάπτυξις αὐτῆς προσδοκᾶται καὶ θὰ γίνῃ ἀναμ-
φιβόλως ὑπὸ τοὺς διανοιχθέντας νέους Ἐθνι-
κοὺς ὀρίζοντας.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Κοινωφελοῦς Ταμείου θέ-
λει ἐπιτευχθῆ εἴτε διὰ τῆς συγχωνεύσεως αὐτοῦ
πρὸς μίαν μεγάλην Ἑλληνικὴν γεωργικὴν Τρά-
πεζαν, εἴτε διὰ τῆς διατηρήσεως καὶ ἐνισχύσεως
αὐτοῦ ὡς αὐτοτελοῦς τοπικοῦ ἰδρυμάτος.

Ἡ Ἑλλὰς ἐπεκτείνασα τὰς κτήσεις αὐτῆς
διὰ τοῦ νικηφόρου πολέμου τοῦ 1912 καὶ θέ-
σασα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς χώρας γεωργι-
κὰς, ἔχει νὰ μεριμνήσῃ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ
τῆς ἀναπτύξεως τῶν γεωργικῶν δυνάμεων τῶν
χωρῶν τούτων, περὶ τῆς εὐημερίας καὶ χειραφε-
τήσεως τῶν γεωργικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν.

Ἐν τῇ μερίμνῃ ταύτῃ ἡ σύστασις γεωργικῶν
Τραπεζῶν θὰ ἦ μία τῶν πρώτων καὶ σπουδαιο-
τέρων ἀναγκῶν, διότι ἄνευ αὐτῶν, ἄνευ τοιούτεσι
πιστωτικῶν ἰδρυμάτων ἐξυπηρετούντων ἀπο-
κλειστικῶς καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς γεωργοὺς διὰ
τῆς παροχῆς γεωργικοῦ κεφαλαίου, πᾶς ἄλλος
προστατευτικὸς τοῦ γεωργοῦ θεσμὸς μένει ἀνε-
παρκῆς καὶ ἀτελεσφόρητος.

Ἰδρυομένης ἐν Ἑλλάδι μεγάλης γεωργικῆς
Τραπεζῆς ἐχούσης τὸ κεντρικὸν αὐτῆς κατὰ-
στημα καὶ τὴν Διοίκησιν αὐτῆς ἐν Ἀθήναις, τὰ
Κοινωφελῆ Ταμεία τῆς Κρήτης αὐτοδικαίως θὰ
συγχωνευθῶσι πρὸς αὐτὴν καὶ θὰ ἀποτελέσωσιν
ὑποκαταστήματα αὐτῆς ἐν τῇ νήσῳ. Ὁργανο-
μένα καὶ ἔτοιμα πρὸς δρᾶσιν τὰ καταστήματα
ταῦτα τῆς Κρήτης, τροποποιουμένων δὲ μόνον

τῶν ἔσωτερικῶν αὐτῶν κανονισμῶν χάριν τῆς ἁρμονίας πρὸς τὸ ὅλον Τραπέζητικὸν ἴδρυμα, δὲν ἔχουσι νὰ ἀπασχολήσωσι τοὺς μεριμνήσοντας διὰ τὴν σύστασιν τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, παρὰ μόνον ἐὰν τὰ διατιθέμενα ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου κεφάλαια θεωρηθῶσιν ἀνεπαρκῆ ἐν σχέσει πρὸς τὴν καθορισθησομένην ἀναλογίαν κεφαλαίων τῶν ἰδρυθησομένων ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι τοιούτων ὑποκαταστημάτων.

Ἴσως μάλιστα ἡ ὑπαρξίς ἐν Κρήτῃ γεωργικῆς Τραπέζης ἐπιτυχῶς ἀνταποκριθείσης εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, τὸ σύστημα καθ' ὃ εἰργάσθη ἐπὶ τόσα ἔτη καὶ αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ὄργανισμοῦ της αἰ στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς μελέτης τῶν ἀναγκῶν τοῦ γεωργικοῦ κόσμου, χρησιμεύσωσι κατὰ πολὺ κατὰ τὴν ὁργάνωσιν μεγάλης Ἑλληνικῆς γεωργικῆς Τραπέζης καὶ ἀποτελέσωσιν ἂν μὴ πρότυπον, τοῦλάχιστον συμβολὴν μεγάλην, ὑπὸ τὰς τροποποιήσεις πάντετε ἅς τὰ διδάγματα τῆς πείρας καὶ τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐφαρμογῆς κατέδειξαν κατὰ τὴν πολυετῆ αὐτῆς σταδιοδρομίαν, ἐν συνδυασμῶ πάντοτε πρὸς τὰ ἄριστα τῶν ὑπαρχόντων ἀλλαχού τοιούτων καταστημάτων.

Καίτοι τὸ μέλλον τοῦτο τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου θεωροῦμεν ὡς ἀσφαλές, καίτοι τοῦτέστι δὲν δύναται τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἰδρύσεως μεγάλης Ἑλληνικῆς γεωργικῆς Τραπέζης, ἔστω καὶ ἐν ἀπωτέρῳ χρόνῳ, ἐχούσης ἐν Κρήτῃ Ὑποκαταστήματα τὰ σημερινὰ Κοινοφελῆ Ταμεία, ἐν τούτοις ἔξεταστέον ποία ἡ τύχη τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου ἄνευ τῆς προϋποθέσεως ταύτης.

Τὸ Κοινοφελὲς Ταμεῖον, ὡς εἴπομεν, εἶναι κτῆμα τῆς Κρήτης, εἶναι ἴδρυμα τοπικόν καὶ δὲν δύναται παρὰ νὰ μείνῃ τοιοῦτον. Ἡ ἑρῆ-

τη ὡς χώρα Ἑλληνική θὰ παρουσιάζη ἐν τῇ χορεία τῶν προσαρτηθειῶν χωρῶν τοῦτο τὸ πλεονέκτημα ὅτι θὰ κέκτηται γεωργικὴν Τράπεζαν, ἀπαλλάσσουσα τὸ μέγα κέντρον τῆς ἰδιαιτέρας ἀπασχολήσεως διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ γεωργικοῦ αὐτῆς πληθυσμοῦ. Ἐγὼ εἶμιμα τὰ γεωργικὰ κεφάλαια διὰ τὰ συντρέξῃ μετὰ τῶν ἄλλων προστατευτικῶν τῆς γεωργίας θεσμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου εἰς τὴν εὐμερείαν τῶν γεωργῶν καὶ γενικώτερον τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦτο θὰ διατηρήσῃ τὸ κερτιμὲνον τοῦτο μέγα καλόν, ὅπερ διέσωσεν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἐξέθρεψεν ὡς αὐτόνομος καὶ θὰ ἀναπτύξῃ καὶ προαγάγῃ ἔλευθέρα.

Ἄλλ' εἴτε τὸ Κοινωφελὲς Ταμεῖον ἀποτελέσῃ ὑποκαταστήματα μεγάλης γεωργικῆς Τραπεζῆς, εἴτε μείνῃ αὐτοτελὲς τοπικὸν ἴδρυμα, αὔξησις τις τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ καὶ τροποποιήσεις τινὲς τοῦ ὄργανισμοῦ του ἐνδείκνυνται. Αὔξησις τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ κατὰ δύο ἔτι ἑκατομμύρια δραχμῶν εἶναι ἀρκούσα, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι σήμερον ὑπὸ τὴν νέαν κατάστασιν ἢ τάξιν, ἢ εὐνομίαν, οἱ προστατευτικοὶ τῆς γεωργίας θεσμοὶ καὶ ἡ κανονικὴ τῶν πάντων λειτουργία, ἀπαραίτητοι συντελεσταὶ τῆς εὐρύθμου κινήσεως τραπεζητικοῦ καταστήματος θὰ ἐπιφέρωσι καὶ τὴν κανονικὴν κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, ἧτις εἶναι νέον κεφάλαιον.

Ἐὰν σήμερον τὸ Κοινωφελὲς Ταμεῖον ὑπὸ κανονικῶς εἰσπράξεις δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ ἔτησίως εἰς τὰ ταμεῖά του ἕκ τοκοχρεωλυσίων καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ ἕκ νέου περὶ τὸ ἑκατομμύριον, αὐξανομένων τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ κατὰ δύο ἔτι ἑκατομμύρια δραχμῶν τὸ κυκλοφορικὸν αὐτοῦ κεφάλαιον θὰ ἀναβιβασθῇ εἰς ἕν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον περίπου, ποσὸν τοῦτέστιν

ικανὸν νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς κατ' ἔτος ἀνανεο-
ουμένας ἀνάγκας.

Γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα πῶς θὰ ἐξευρε-
θῶσι τὰ κεφαλαία ταῦτα. Ἐὰν μὲν τὸ Κοινω-
φελὲς Ταμεῖον συγχωνευθῆ πρὸς Ἑλληνικὴν
γεωργικὴν Τράπεζαν, ἢ τράπεζα ἐκείνη θὰ δια-
θέσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο, ἔαν πάλιν τὸ Ἴδρυμα μεί-
νῃ τοπικὸν καὶ αὐτοτελὲς ὁ μόνος ἐνδεικνυόμε-
νος τρόπος εἶναι ἢ ἐκδοσις ὑπ' αὐτοῦ ἐντόκων
ὁμολογιῶν μετὰ ἢ ἀνευ λαχοῦ ἐγγυωμένης
τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Τὴν αὐξήσιν ταύτην τῶν κεφαλαίων οὐχ' ἦτο-
ν πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ ἀναθεώρησις τοῦ
ὄργανισμοῦ τοῦ Κοινωφελοῦς Ταμείου ἰδίᾳ ὡς
πρὸς τὸ Διοικητικὸν μέρος, διότι ὁ τέλειος ὄρ-
γανισμὸς, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸ πλεῖστον
ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία τοῦ ἰδρύματος εἶναι
κεφάλαιον.

Τὸ διοικητικὸν μέρος τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ
Κοινωφελοῦς Ταμείου εἶναι ἐλαττωματικὸν κατὰ
τοῦτο ὅτι οἱ ὑπάλληλοι αὐτοῦ ὑπήχθησαν εἰς τὰς
περὶ διορισμοῦ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων δια-
τάξεις. Ὁ διορισμὸς καὶ ἡ παῦσις αὐτῶν ἐξαρ-
τᾶται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, δὲν προστατεύονται
διὰ μονιμότητος καὶ συνεπῶς στεροῦνται τῆς
ἀνεξαρτησίας ἣν ἐπιβάλλεται νὰ ἔχωσι τραπεζι-
τικοὶ ὑπάλληλοι, διότι ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ὑπαλ-
λήλων χειραφετεῖ καὶ τὸ Ἴδρυμα ἀπὸ πάσης
ἐπεμβάσεως κυβερνητικῆς ἢ πολιτικῆς ἐν τῇ
λειτουργίᾳ αὐτοῦ.

Οἱ ὑπάλληλοι ὅθεν τῆς τραπεζῆς ταύτης
πρέπει νὰ διορίζονται ὑπὸ ἰδιαίτερου διοικοῦν-
τος τὸ κατάστημα σωματείου ἐπὶ τῇ βάσει προ-
σόντων καὶ διαγωνισμοῦ, νὰ ἀποκαθίστανται
μονίμως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν οὕτω διοριζόμενοι,
νὰ ἀμοίβωνται γενναιότερον, ἀφοῦ μάλιστα ὡς

ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ καταστήματος δὲν ἔχουσι ποσοστά, νὰ ἀπολαύωσι συντάξεως καὶ νὰ προάγωνται ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἢ δὲ Διεύθυνσις τοῦ καταστήματος νὰ ἀνατίθεται εἰς πρόσωπον ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος σωματείου δι' ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον.

Ἐνεξάρτητος καὶ μεριμνῶσα μόνη ἡ Διεύθυνσις τοῦ ἰδρύματος μετὰ τοῦ παρ' αὐτῇ Διοικοῦντος σωματείου καὶ τὴν ἀρωγὴν τῆς τραπέζης θὰ διευθύνῃ ἐκεῖ ὅπου παρίσταται ἀνάγκη καὶ τοὺς κανονισμοὺς θὰ ἐφαρμόξῃ αὐστηρῶς καὶ τὰς εἰσπράξεις τῶν καθυστερουμένων θὰ ἐπιδιώκῃ κανονικῶς ἀνεπιρρέαστος ἀπὸ τὸν θόρυβον ὃν προκαλεῖ συνήθως ἡ δικαστικὴ καταδίωξις τῶν ὀφειλετῶν καὶ ἀπὸ τὰς ἐπεμβάσεις αἵτινες συμπαρομαρτοῦσι συστήματι συγκεντρωτικῷ.

Ὅταν ἡ βᾶσις τοῦ διοικητικοῦ μέρους τοῦ ὀργανισμοῦ τροποποιηθῇ κατὰ τὰ ἀνωτέρω, μεταρρυθμιζομένων ἀναλόγως καὶ διατάξεων τινῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ, ὅταν ἐπιτευχθῇ τοῦτέστιν ἡ ἀποκέντρωσις τῆς τραπέζης καὶ τὰ κεφάλαια αὐτῆς διοχετεύονται ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ εἰς τὰ ὑποκαταστήματα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιφερείας αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἀναλόγως τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ἐκάστου νόμου, ὡς ὁ σημερινὸς κανονισμὸς κατ' ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ὀρίζει, τὸ Κοινοφελὲς Ταμεῖον μὲ κεφάλαια ὡς εἶπον ὀκτὼ περίπου ἑκατομμυρίων ἐν ὅλῳ δραχμῶν θὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλειον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, εἴτε ὡς παράρτημα, γεωργικῆς Ἑλληνικῆς Τραπέζης, εἴτε ὡς ἴδρυμα αὐτοτελές.

Ἐποθήσαμεν ἀνεμένομεν καὶ παρεσκευασμένοι μεθὰ διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἣτις θὰ ἐπλαισίου

τὴν γενομένην ἐργασίαν δίδουσα εἰς τὸ ἴδρυμα τὴν ἐπωνυμίαν «Γεωργικὴ Τράπεζα» καὶ ἀποκαθιστῶσα αὐτὸ πράγματι τοιαύτην.

Ἡ ποδηγὴ ἡμέρα ἀνέτειλε χάριτι Θεῆα, ἥδη χρειάζεται ἐργασία καὶ ἐντεῖθεν καὶ ἐκεῖθεν, ἡ δὲ παρούσα πραγματεία ὡς θεωρηθῆ ἀποτέλουσα τὴν πρώτην πρὸς τοῦτο ἐπίκλησιν. Ὁ Σεβαστὸς Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης κύριος Σ. Δραγούμης, ὅστις ἐν τῇ ἀόκνῳ αὐτοῦ μερίμνῃ διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου πολλὰ μέχρι τοῦδε εἰργάσατο διανοίξας σὺν ἄλλοις εὐρύτατα τὴν συγκοινωνίαν τῆς νήσου ἐπ' ἀγαθῷ ἰδιαιτέρῳ τοῦ γεωργικοῦ κόσμου καὶ ὅστις ἅμα τῇ καθόδῳ αὐτοῦ ἐν Κρήτῃ μετ' ἐνδιαφέροντος ἐμελέτησε καὶ τὰ τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου, θὰ συμπληρῶσιν δὲν ἀμφιβάλλομεν ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ τὸ ἀναληφθὲν μέγα ἔργον τῆς πλήρους εὐημερίας καὶ ἀνακουφίσεως τῶν γεωργῶν τῆς νήσου, συνηγορῶν καὶ μεριμνῶν ὅπου δεῖ καὶ ἀφ' ὅπου δεῖ διὰ τὴν ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου εἰς Τράπεζαν Γεωργικὴν.

Ι. Σ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Κοινοφελοῦς
Ταμείου.

Ἐν Χανίοις τῇ 6 Ἰουνίου 1913

АННОТИКН ВІВЛЮОШКН ХАНІОМ

